

# La relació entre la música i el text en els *Lieder* de Franz Schubert (1797-1828). El cas de *Herz/Herzen* ('cor'/'cors') en el *Winterreise* ('Viatge d'hivern')

---

**La relació entre la música i el text en els *Lieder* de Franz Schubert (1797-1828). El cas de *Herz/Herzen* ('cor'/'cors') en el *Winterreise* ('Viatge d'hivern')**

## **Presentació**

Aquest treball de recerca estudia el cicle de cançons *Winterreise* ('Viatge d'hivern') de Franz Schubert i, més concretament, estudia de quina manera el text està connectat amb la música quan apareix la forma en alemany *Herz/Herzen* ('cor'/'cors'). Si ens mirem tota la història de la música, veurem que la música sempre ha sigut un llenguatge molt popular i transversalment utilitzat. És per això que, des de les primeres manifestacions musicals, les obres es poden contextualitzar i poden ser despullades de tota complexitat per comprendre-les millor. Amb la voluntat de trobar una relació entre la música i els textos del Romanticisme, probablement l'època més expressiva i apassionada de la història, em proposo treballar els *Lieder* de Franz Schubert buscant-hi d'entrada una forma en alemany molt suggeridora i pròpia de l'època: *Herz/Herzen* ('cor'/'cors'). L'objectiu fonamental d'aquest treball serà, per tant, resoldre la hipòtesi general: els moments musicals o els *Lieder* que contenen *Herz/Herzen* ('cor'/'cors') guarden una forta relació entre ells i, per tant, tenen carac-

---

Handwritten note at the top left of the left page.



Handwritten note at the top right of the right page.

**Schubert-Album**  
Sammlung  
DER  
**LIEDER**  
für eine Singstimme mit Pianofortbegleitung  
VON  
**FRANZ SCHUBERT**  
Kritisch revidiert  
VON  
**MAX FRIEDLAENDER.**  
Die Bearbeitung des Artikels  
Bemerkens und Eingabe des Verlegers.  
Band I.

**LEIPZIG  
C. F. PETERS.**

*Verlag*

Ausgabe für mehrere Stimmen.

---

terístiques o patrons comuns. Tot i així, en aquesta recerca hi ha implícit l'objectiu d'investigar i d'aprofundir en la vida i l'obra del compositor Franz Schubert així com en l'època del Romanticisme al centre d'Europa.

### **Metodologia i cos del treball**

Aquest treball pretén aprofundir en tres branques diferents: d'una banda en el compositor romàntic Franz Schubert, d'altra banda en el cicle *Viatge d'hivern*, i finalment en la forma *Herz/Herzen* ('cor/'cors'). En primer lloc, decideixo treballar Schubert per l'especial interès que em desperta la seva figura. Em crida molt l'atenció la personalitat reservada així com el potencial poc reconegut del geni. A més a més, el 2022 se celebraran els 225 anys de naixement del compositor, motiu afegit per voler descobrir la vida i l'obra del gran Schubert. En segon lloc, m'interesso pel *Viatge d'hivern* gràcies a la visió que tenia el mateix compositor del cicle. Schubert va dir «A mi m'agraden més aquestes cançons que totes les altres, i a vosaltres també us passarà el mateix». Em va deixar ben convençuda.

El treball està estructurat en dos grans blocs. El primer fa referència al marc teòric en què, inicialment, s'estudia l'etapa del Romanticisme a Europa des d'un punt de vista cronològic, històric i cultural. Tot seguit, s'analitza el Romanticisme des d'un enfocament musical i es descobreixen els compositors més destacats de l'època i les formes musicals més utilitzades. Aquests descobriments ens condueixen cap a la forma del *Lied* i els principals compositors de *Lieder*. Finalment, coneixem la relació entre el *Lied* i el compositor Franz Schubert.

El segon bloc, la part pràctica, consisteix en l'estudi exhaustiu del cicle de cançons D.911 *Viatge d'hivern*. Aquest està format per 24 *Lieder* però jo només n'estudio 8, els números 2, 4, 7, 10, 11, 13, 18 i 22, que són els que contenen la forma *Herz/Herzen* ('cor/'cors').

Primerament faig l'estudi dels fragments dels 8 *Lieder* en què apareix la forma *Herz/Herzen* ('cor/'cors'), i després faig una anàlisi comparativa entre aquests fragments. El mètode d'anàlisi de cada *Lied* el porto a terme a partir d'un patró que contempla els aspectes musicals següents: la tonalitat principal, la localització del fragment en la partitura, la mètrica del fragment, les indicacions de tempo, les indicacions de dinàmica, les notes amb què s'expressa la forma, les figures rítmiques amb què s'expressa la forma i el registre.

### **Conclusions**

En el treball he extret vuit conclusions secundàries dels aspectes musicals mencionats anteriorment. A continuació apareix un extracte d'aquestes conclusions.

En primer lloc, el treball de recerca ha demostrat que predominen les tonalitats menors en un 75 % dels casos. Dels vuit *Lieder* estudiats, trobem que sis estan escrits en menor i dos en major.

---

| T        | Vers                                   | Localització                             |
|----------|--|--|
| Do menor | Schmilzt je das <b>Herz</b> mir wieder | Del compàs 85 fins al 87.<br>Part final. |

| Mètrica | Tempo                                 | Dinàmica                          |
|---------|---------------------------------------|-----------------------------------|
| C       | Ziemlich schnell<br>(‘Bastant ràpid’) | <b>crescendo - f - diminuendo</b> |

Notes

Sol natural.

| Rimes | Registre |
|-------|----------|
|       |          |

Exemple d’anàlisi individual del fragment número 4 del Lied 4 del Viatge d’hivern.

En segon lloc, el treball de recerca ha demostrat que, en la major part dels casos, la forma *Herz/Herzen* (‘cor’/‘cors’) se situarà a la part final del *Lied* més del 70 % de vegades, en 17 dels 24 fragments estudiats. La forma només es manifesta a les parts inicial i central en vuit ocasions en total. Schubert té, per tant, l’oportunitat de preparar musicalment l’oient abans de fer-li sentir aquesta forma d’un contingut expressiu tan alt.

En tercer lloc, el treball de recerca ha demostrat que la mètrica 6/8 apareix més de la meitat de vegades mentre que el 2/4 apareix una quarta part. Tot i això, aquests resultats no són prou determinants per a l’estudi ja que coincideix que el *Lied* en què la forma *Herz/Herzen* (‘cor’/‘cors’) apareix més vegades –en el *Lied* número 13, la forma hi és nou vegades– està en 6/8.

En quart lloc, el treball de recerca ha demostrat que el tempo *Langsam* (‘Lentament’) predomina en els fragments un 16,67 % mentre que el tempo que més vegades es repeteix, en un 37,5 %, és *Etwas geschwind* (‘Una mica ràpid’). Això desmenteix la idea principal en què, teòricament, Schubert havia de tractar la forma *Herz/Herzen* (‘cor’/‘cors’) de manera lenta.

En cinquè lloc, el treball de recerca ha demostrat que les dinàmiques molt fluix, fluix o mig fluix apareixen en els fragments un total d’onze vegades que es tradueixen en un percentatge acumulat del 45,83 %. Tot i aquestes dades, és important comentar que en l’estudi s’observa la presència de tot el rang de dinàmiques possible, des de pianíssim a fortíssim, exceptuant la dinàmica ‘mig fluix’. Això ens indica que

---

## Notes de la forma

Diagrama de barres

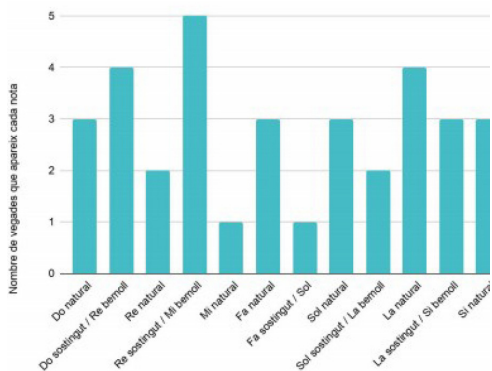


Diagrama de barres en què s'expressa el nombre de vegades que sona cada nota de l'escala cromàtica quan apareix la forma *Herz/Herzen* ('cor'/'cors'). El diagrama pertany al marc pràctic del treball, més concretament, pertany a l'anàlisi comparativa.

---

Schubert no utilitza un patró de dinàmiques fluix o fort quan fa aparèixer la forma *Herz/Herzen* ('cor'/'cors') sinó que es guia, possiblement, per altres aspectes com per exemple el significat complet del text.

En sisè lloc, el treball de recerca ha demostrat que la nota que més apareix a la forma *Herz/Herzen* ('cor'/'cors') és el mi bemoll amb un percentatge del 14,71 %. En el rànquing, la segueix el la natural, que apareix un 11,76 % de les vegades, i el si bemoll, que té una presència menor, del 8,82 %. Els baixos percentatges de l'aparició de les notes i, alhora, el fet que apareixen totes, confirma que aquestes poden ser qualssevol i que dependran possiblement d'altres factors com la tonalitat del *Lied*. En setè lloc, el treball de recerca ha demostrat que les figures rítmiques predominants són d'una durada superior a la del valor de la negra en un 62,50 % de les vegades. El 37,50 % restant pertany a figures com semicorxeres, corxeres o negres, que tenen una durada menor o igual que la del valor de la negra. Aquestes dades demostren que, tot i que Schubert es decanta pels valors de llarga durada, no segueix un patró molt clar a l'hora de definir una durada per la forma *Herz/Herzen* ('cor'/'cors'). En vuitè i últim lloc, el treball de recerca ha demostrat que el registre que utilitza el tenor és l'agut en un 42,86 % de les vegades. De fet, el percentatge restant, del 57,14 %, fa referència a un registre encara més agut. En cap cas utilitza els registres mitjà, greu ni molt greu.

---

---

Les conclusions secundàries donen suport a la idea que la relació entre la música i el text en els *Lieder* de Schubert és feble. Tot i així, podem afirmar una conclusió general que em sembla cabdal en el curs d'aquest treball. És evident que el text influeix i inspira el compositor a l'hora d'escriure un cicle de *Lieder* tan carregat de sentiments i emocions com és el *Viatge d'hivern*, ara bé, la música sempre preval sobre les paraules, és a dir, Schubert dona una importància i alça la música sempre per damunt del text.

### **Bibliografia i bibliografia web (extracte)**

- Bostridge, I. (Traducció de Luis Gago Badenas). «*Viaje de invierno*» de Schubert. *Anatomía de una obsesión*, Acantilado, Barcelona, 2019. - De Riquer, B. *Història mundial de Catalunya*. Edicions 62, Barcelona, 2018. - Dermoncourt, B. *Franz Schubert. La Discothèque idéale de la musique classique*. Ed. Actes sud, Arles, 2012, p. 223-232. - Diversos autors. *Història. Política, societat i cultura dels països catalans*. Enciclopèdia catalana, Barcelona, 1977. Volum 6, la gran transformació 1970-1860. Cronologia, p. 363-370. - Fischer-Dieskau, D. (Traducció d'Adriana Hochleitner de Vigil.) *Los Lieder de Schubert. Creación - Esencia - Efecto*. Alianza, Madrid, 1989. - Galceran, A.; Pardo, P. *La passió i la carn. Els homes clàssics*. Penguin Random House Grupo Editorial S. A. U., Barcelona, 2019. p. 41-47. - Gener, R. *Si Beethoven pogués escoltar-me*. Ara Llibres SCCL, Barcelona, 2014. - Giarusso, R. (Edició de Barbara M. Reul i Lorraine Byrne Bodley). *Beyond the Leiermann: Disorder, reality and the power of imagination in the final of Schubert's Winterreise. The Unknown Schubert*. Burlington, Aldershot, 2008, p. 25-42. - González, P. *El Lied. Eso no estaba en mi libro de historia de la música*. Almuzara, Espanya, 2018, p. 190-201. - Morales de los Ríos, P. *Caricaturas de grandes creadores: Músicos clásicos*. Ed. Libros.com, Salamanca, 2018. - Pérez, J. L. *Ludwig van Beethoven. Los grandes compositores*. Volum 2. Edicions Salvat S. A., Pamplona, 1981. Pàgines 88-91. - REVERTER, A. *Franz Schubert. Los grandes compositores*. Volum 2. Edicions Salvat S. A., Pamplona, 1981, p. 97-160. - Schubert, F. *Winterreise, op. 89, Hohe stimme*. Ed. Bärenreiter-Verlag Karl Vötterle GmbH & Co. KG., Kassel, 2018. - Triadó, J.R.; Pendás, M.; Triadó X. *Història de l'art*. Vicens Vives, Barcelona, 2016. - Casablanco, B. *Las tonalidades y su significado. Una aproximación*. <[https://ebuah.uah.es/dspace/bitstream/handle/10017/22155/tonalidades\\_casablanco\\_QB\\_1995\\_N2.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://ebuah.uah.es/dspace/bitstream/handle/10017/22155/tonalidades_casablanco_QB_1995_N2.pdf?sequence=1&isAllowed=y)> [Consulta: 9 de novembre de 2020]. - De Brocà, S. (1998-1999). *El Romanticisme i nosaltres*. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000031/00000091.pdf>> [Consulta: 10 de maig de 2020]. - Diversos autors. *Romanticisme*, Gran enciclopèdia de la música. <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-2452.xml#>>. [Data de consulta: 1 de juliol de 2020]. - Garcia, M. (Setembre de 2015). *Cronologia del fet musical*. <<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1krpl3H96o4NxxOOQcOVgZzh6Fay9Q4Y8S>> [Consulta: 8 d'agost de 2020]. - Moreno, V.

---

---

(22 de desembre de 2010). El romanticisme, Sàpiens. <<http://blogs.sapiens.cat/soci-alsenxarxa/2010/12/22/el-romanticisme/>>. [Data de consulta: 10 de juliol de 2020].

– Samson, J. Romanticism. *The Grove Dictionary of Music and Musicians*. <<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000023751?rskey=LuSyS1>> [Consulta: 20 d'abril de 2020].

– Sofia, A. (7 de febrer de 2020). Romanticismo musical: características, Unprofesor. <<https://www.unprofesor.com/musica/romanticismo-musical-caracteristicas-3586.html>> [Consulta: 23 de juliol de 2020].

– Ventosos, L. (5 d'agost de 2016). La Sinfonía «Heroica» de Beethoven, la mejor jamás escrita según los directores, ABC. <[https://www.abc.es/cultura/musica/abci-sinfonia-heroica-beethoven-mejor-jamas-escrita-segun-directores-201608051413\\_noticia.html?ref=https:%2F%2Fwww.google.com%2F](https://www.abc.es/cultura/musica/abci-sinfonia-heroica-beethoven-mejor-jamas-escrita-segun-directores-201608051413_noticia.html?ref=https:%2F%2Fwww.google.com%2F)> [Consulta: 11 de juliol de 2020].

– Woolfe, Z. (8 d'agost de 2011). At Mozart Festival, Dvorak and Others Shine. The New York Time. <<https://www.nytimes.com/2011/08/09/arts/music/takacs-quartet-at-mostly-mozart-festival-review.html>> [Consulta: 31 d'octubre de 2020].

---